

عکس : شانا

برندگان هدفمندی سازی یارانه‌ها؛ اقشار متوسط و کم‌درآمد

تجربه هدفمندی یارانه‌ها در سال ۱۳۸۹ فواید مهمی برای اقتصاد ایران داشت؛ هم قدرت خرید اکثر مردم را بالا برد و هم موجب کنترل مصرف سوخت و انرژی در کشور شد

گفت‌وگو

داده‌های بین‌المللی نشان می‌دهند که ایران اکنون به لحاظ شدت مصرف انرژی در جایگاه ششمین کشور با شدت مصرف انرژی بالا قرار دارد و این موضوع نشان می‌دهد که مصرف انرژی در ایران به شدت ناکارآمد است.

در ایران روزانه معادل ۶٫۸ میلیون بشکه نفت به ارزش ۱۸۰ میلیارد دلار در سال، انرژی مصرف شده که این انرژی صرف تولید نمی‌شود و به طوره‌مثال آلمان با همین میزان مصرف انرژی تولید ناخالص داخلی آن ۱۰ برابر ایران است. ارزش این انرژی مصرف حدود ۱۸۰ میلیارد دلار در سال است یعنی حدود ۴۰ درصد تولید ناخالص داخلی ایران مربوط به انرژی است. تولید ناخالص داخلی ایران ۴۵۰ میلیارد دلار است. هرچند که ارزش انرژی مصرفی در ایران و آلمان تقریباً برابر است اما تولید ناخالص داخلی آلمان ۱۰ برابر ایران است. به عبارتی در کشور از انرژی برای تولید استفاده نمی‌کنیم بلکه آن را هدر می‌دهیم و در مقایسه با اروپا ۲۰ برابر انرژی بیشتری برای تولید یک واحد کالا در اقتصاد مصرف می‌کنیم. شاید هیچ کشوری مثل ایران در دنیا وجود نداشته باشد که اینقدر از سرمایه خود بد استفاده می‌کند.

واقعیت این است که با اجرای پروژه‌های بهینه‌سازی مصرف انرژی، افزون بر کاهش آلودگی محیط زیستی می‌تواند ۱۰۰ میلیارد دلار درآمد سالانه کشور را افزایش دهد. اما چرا تا این حد مصرف انرژی در کشور نامطلوب است؟ در همین راستا و با هدف بررسی وضعیت مصرف انرژی در کشور، گفت‌وگویی با احمد قدسی کارشناس انرژی صورت گرفته که از نظری می‌گذرد:

به سمت بهینه‌سازی انرژی نمی‌روند. در بسیاری از صنایع، سود صنایع در گرو انرژی ارزان است و عملاً سود حاصل از تولید، تفاوت قیمت انرژی ارزان با قیمت جهانی است. بنابراین تا زمانی که رانت انرژی به این شکل اعطا کنیم، مسیر عدم بهره‌وری انرژی ادامه خواهد داشت.

در بسیاری از کشورهای جهان نه تنها به انرژی یارانه داده نمی‌شود، بلکه از آن مالیات نیز دریافت می‌شود. البته الان نمی‌گوییم که از انرژی مالیات گرفته شود، اما دست‌کم باید انرژی به قیمت فروخته شده و منافع آن عادلانه توزیع شود.

در حال حاضر هر چقدر افراد درآمد و ثروت بالاتری دارند، بهره‌مندی بیشتری هم از یارانه انرژی دارند.

● آیا سیاست‌های غیرقیمتی برای پاسخگویی به مشکلات انرژی کافی است؟

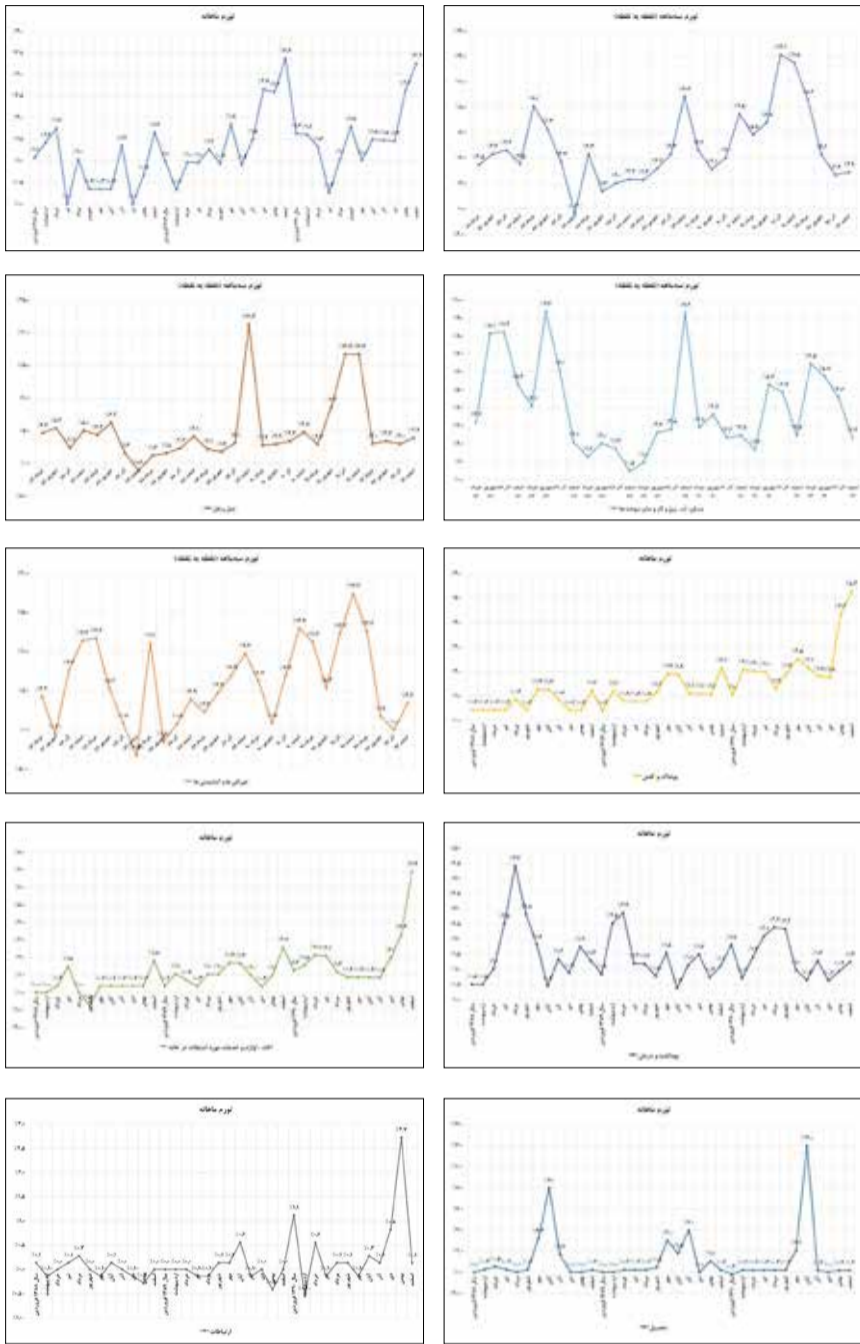
سیاست‌های غیرقیمتی در بهترین حالت به صورت موقت قابل به کارگیری است و معمولاً با بروز مشکلاتی چون کاهش دسترسی، ایجاد صف، شکل‌گیری چند قیمت و در نتیجه رانت همراه است و منجر به عدم تعادل در اقتصاد می‌شود. پیشنهاد اصلی این است که باید عواید حاصل از فروش حامل‌های انرژی به قیمت بازاری آن در شرایط تجارت آزاد

● چرا در حوزه انرژی ناتراز شدیم و آیا قیمت انرژی در ایران ارزان است؟

یکی از مسائل مهم کشور، بحث انرژی است که به نوعی ستون فقرات مسائل اقتصادی کشور است. آنچه در حال حاضر مشاهده می‌کنیم این است که قیمت حامل‌های انرژی با تورم رشد نکرده است.

اگر قیمت انرژی اصلاح نشود، کاهش مصرف هم اتفاق نخواهد افتاد. این طور نیست که فکر کنیم قیمت حامل‌های انرژی غیرواقعی باشد به نفع ماست، در صورتی که مردم دارندگان اصلی منابع طبیعی کشور هستند و آنها باید از این منابع بهره‌مند شوند. مسأله ما ارزان یا گران کردن نیست، بلکه قیمت بایستی واقعی شود. وقتی ما انرژی را به قیمت نفروشیم بیشترین ضرر را دهک‌های پایین و فقرا خواهند دید.

تقریباً کشوری وجود ندارد که قیمت بنزین و گازوئیل آن مانند ما باشد، حتی کشورهای مانند ژیمبابوئه، نیجریه و تانزانیا نیز که حدوداً یک پنجم ایران درآمد سرانه دارند، قیمت بنزین آنها، ده‌ها برابر ایران است. اقتصاد یعنی هزینه و فایده، صرفه و محاسبه، زمانی که قیمت انرژی پایین باشد، صنایع به دنبال بهره‌بری خواهند رفت و خانواده‌ها هم

تورمی این کار اغراق می‌شود، همان موقع نیز عده‌ای در رسانه‌ها دم از تورم ۷۰۰ درصدی و ۵۰۰۰ درصدی در صورت اجرای هدفمندی می‌زدند؛ اما در نهایت مشاهده کردیم که هدفمندی یارانه‌ها حدود ۵ درصد تورم در کشور تورمزده ما ایجاد کرد.

برای محاسبه تورم حاصل از هدفمندی یارانه‌ها که از دی ماه ۸۹ آغاز شد، باید روند تورم ماهانه ماه‌های قبل و بعد از آن را در نظر بگیریم. طبق آمار بانک مرکزی، تورم ماهانه شهریور، مهر، آبان و آذرماه به ترتیب معادل ۰٫۹٪، ۱٫۸٪، ۰٫۹٪ و ۱٫۵٪ بوده که با این حساب تورمی با میانگین ۱٫۳٪ داشته‌ایم.

پس از اجرای هدفمندی، تورم ماهانه در دی ماه ۲٫۷٪، بهمن ۲٫۶٪ درصد و اسفند ۳٫۴٪ بوده و میانگین آن ماهانه ۲٫۹٪ بوده است.

از ماه فروردین این عدد به حوالی میانگین سابق خود باز می‌گردد، به گونه‌ای که تورم فروردین و اردیبهشت هر کدام ۱٫۶٪، خرداد ۱٫۳٪ و در تیرماه ۰٫۳٪ بوده است که میانگین آن معادل ۱٫۲ درصد تورم ماهانه بوده است. بنابراین می‌توان گفت که آثار تورمی هدفمندی یارانه‌ها در سال ۸۹ در سه ماه پس از هدفمندی تخلیه شده و در طول این سه ماه به‌طور متوسط ماهانه ۱٫۶ درصد تورم بیشتری ایجاد کرده است.

به این ترتیب در مجموع معادل ۵ درصد تورم ناشی از هدفمندی یارانه‌ها داشته‌ایم.

تورم سه‌ماهه نیز پیش و پس از هدفمندی معادل ۴٫۶ و ۴٫۳ درصد بوده است و در دوره سه‌ماهه اجرای هدفمندی یارانه‌ها معادل ۸٫۸ درصد بوده است که با این حساب تنها حدود ۴٫۵ درصد تورم ناشی از هدفمندی یارانه‌ها داشته‌ایم.

پس از اجرای هدفمندی یارانه‌ها در بین گروه‌های مختلف کالاها و خدمات مصرفی، به ترتیب در سه بخش «حمل و نقل»، «مسکن،

آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها» و «خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها» تورم ایجاد شد و سایر گروه‌های کالایی افزایش تورمی نداشتند.

در بخش حمل و نقل که بیشترین تورم را شاهد بوده‌ایم، طی سه ماه پس از هدفمندی جمعاً ۱۸ درصد افزایش تورم داشته‌ایم.

در همان دوره، در بخش «مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها» جمعاً ۶٫۵ درصد و در بخش خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها نیز جمعاً ۳ درصد افزایش تورم داشته‌ایم.

در سایر گروه‌های کالایی مانند پوشاک و کفش، لوازم منزل، بهداشت و درمان، ارتباطات، تحصیل و رستوران و هتل نیز پس از اجرای هدفمندی، افزایش تورم نداشتیم.

پس از اجرای هدفمندی یارانه‌ها در سال ۸۹ و پرداخت یارانه ۴۵ هزار تومانی در آن زمان، یک خانواده چهارنفره ماهانه ۱۸۰ هزار تومان یارانه دریافت می‌کرد که برای اکثریت جامعه افزایش درآمدی بیش از افزایش هزینه‌ها را موجب شد.

● به نظرتان راه چاره چیست؟

باید توجه کنیم که تورم‌های ناشی از اصلاح قیمت‌های نسبی، گذرا و مقطعی بوده و در بلندمدت صرفاً در سطح عمومی قیمت‌ها اثر خواهد داشت و نه در رشد آن. اگر یک بار آزادسازی قیمت انرژی با لحاظ قیمت‌های شناور اجرایی می‌شد، همانند سال ۱۳۸۹، بجز همان مقطع اثری از تورم ناشی از افزایش قیمت‌ها وجود نخواهد داشت. باید توجه داشت که آنچه در حال حاضر در ایران اجرا می‌شود چرخه معیوب و آسیب‌زای گران‌سازی است که طی آن قیمت‌ها گران شده و در همان سطح باقی می‌ماند تا در اثر تورم دچار کاهش قیمت نسبی شود و پس از ایجاد مشکلات ناشی از آن، مجدداً همان اقدام غلط گران‌سازی با وجود هزینه‌های گزافی که دارد تکرار می‌شود.

تعلق می‌گیرد. در اینصورت معادل ارزش یارانه فعلی انرژی که به صورت ناعادلانه توزیع می‌شود، به صورت نقدی و برابر بین مردم توزیع خواهد شد که قطعاً وضعیت قدرت خرید دهک‌های پایین‌جامعه را بهبود قابل توجهی خواهد داد.

این سیاست به نفع شش دهک پایین جامعه بوده و برای دو دهک هفتم و هشتم تقریباً خنثی است، اما در کل این طرح به نفع همه مردم ایران خواهد بود.

حتی خانوارهایی که افزایش هزینه‌شان معادل یارانه نقدی دریافتی است هم به لحاظ رفاهی ارتقا پیدا می‌کنند؛ زیرا در شرایط فعلی که یارانه انرژی در قالب قیمت ارزان اعطا می‌شود، این خانوارها فقط می‌توانند با افزایش سطح مصرف انرژی رفاه خود را افزایش دهند اما در صورت پرداخت یارانه نقدی به میزان همان یارانه پنهان مصرفی در حالت قبل، پول در اختیار دارند که تنوع بسیار بالایی در انتخاب سبد مصرفی از میان هزاران کالا و خدمت مورد نیاز برای‌شان ایجاد می‌کند.

به عبارت دیگر امکان مصرف بیشتر سایر کالاها را در ازای مصرف کمتر انرژی پیدا می‌کنند حال آن‌که قبلاً چنین امکانی فراهم نبوده است.

● طرح هدفمندی یارانه‌ها در سال ۸۹ چگونه بود؟

در طرح هدفمندی یارانه‌ها در سال ۱۳۸۹، قیمت حامل‌های انرژی تقریباً به میزان یک سوم آزاد شد. بنابراین طرح اولیه قرار بود که قیمت‌ها شناور شود اما بعد از مداخله مجلس، قیمت‌ها به صورت ثابت تعیین شد. رشد قیمت در برخی حامل‌ها قابل توجه بود؛ مثلاً گازوئیل ۱۶٫۵ تومان بود که پس از آزادسازی به قیمت ۳۰۰ تومان رسید یا بنزین از ۱۰۰ تومان به ۴۰۰ تومان افزایش پیدا کرد. همچنان که امروز در خصوص آثار

چین

رونق دومین اقتصاد جهان

هیأت اجرایی صندوق بین‌المللی پول (IMF) اعلام کرد که فعالیت‌های اقتصادی چین در سال ۲۰۲۳ پس از بازگشایی از همه‌گیری کووید بهبود یافته است. به گزارش «ایران اقتصادی»، این بهبود تخمین زده می‌شود، در راستای هدف رشد حدود پنج درصدی چین باشد. صندوق بین‌المللی پول پس از پایان بررسی سالانه ماده چهار اقتصاد چین، بیانیه مطبوعاتی منتشر کرد. بر اساس بیانیه منتشرشده در وبسایت صندوق بین‌المللی پول، بهبودی ناشی از تقاضای داخلی، بویژه مصرف خصوصی و با کمک سیاست‌های اقتصاد کلان حمایتی، از جمله تسهیل بیشتر سیاست‌های پولی، کاهش مالیات برای شرکت‌ها و خانوارها و هزینه‌های مالی برای امدادرسانی به بلایای طبیعی بوده است. در حالی که تورم در سال ۲۰۲۳ عمدتاً به دلیل کاهش قیمت انرژی و مواد غذایی کاهش یافت، انتظار می‌رود که با کاهش شکاف تولید و کاهش اثرات پایه قیمت کالاها، به تدریج به ۱٫۳ درصد در سال ۲۰۲۴ افزایش یابد. در این بیانیه آمده است که اقدامات سیاستی قاطع، از جمله تجدید ساختار سریع در بخش املاک، می‌تواند اعتماد را تقویت کند و منجر به بازگشت بهتر از حد انتظار در سرمایه‌گذاری خصوصی شود. گروه صندوق بین‌المللی پول از ۲۶ اکتبر تا هفتم نوامبر از چین بازدید کرد تا مشاوه ماده چهار ۲۰۲۳ را انجام دهد. طبق گزارش ایستا به نقل از جاینا، این گروه گفت‌وگوهای سازنده‌ای با مقامات ارشد دولت و بانک خلق چین همچنین نمایندگان بخش خصوصی و دانشجویان برای تبادل نظر در مورد چشم‌انداز و خطرات اقتصادی چین، پیشرفت‌ها و چالش‌های اصلاحات و واکنش‌های سیاستی انجام داد.

بانک

سود بانکی روسیه در سال ۲۰۲۴ چقدر است؟

رئیس بانک مرکزی روسیه اظهار کرد که انتظار می‌رود، سود بانک‌های روسیه در سال ۲۰۲۴ به ۳۰ میلیارد دلار برسد. به گزارش «ایران اقتصادی»، رئیس بانک مرکزی روسیه، الیورا نابیولینا گفت: بانک مرکزی روسیه انتظار دارد، سود بانک‌ها از ۲٫۳ تریلیون روبل (۲۵ میلیارد دلار) به ۲٫۸ تریلیون روبل (۳۰٫۶ میلیارد دلار) در سال جاری صعود کند. وی افزود: بخش بانکی پس از سال بحرانی ۲۰۲۲ تا حد زیادی بهبود یافته است، بانک‌ها به‌طور جدی تجارت را رونق داده‌اند، به نرخ‌های وام بی‌سابقه رسیده‌اند و سود بالایی به ثبت رسانده‌اند. به هر حال، این امر همچنین خروج از تسهیل نظارتی را کاهش می‌دهد و ما انتظار داریم بانک‌ها به کار خود ادامه دهند. وی گفت: بر اساس برآوردهای اولیه، سود اسمال ممکن است از ۲٫۳ تریلیون روبل به ۲٫۸ تریلیون روبل در بخش بانکی برسد. رگولاتور انتظار رکود پرتقوی وام را ندارد، اگرچه بویایی احتمالاً متنوع خواهد بود. طبق گزارش ایستا به نقل از بیزنس، بر اساس پیش‌بینی برای سال ۲۰۲۴، پرتقوی شرکاتی بانک‌ها ۶ تا ۱۱ درصد، وام‌های مسکن هفت تا ۱۲ درصد و وام‌های مصرفی سه تا هشت درصد افزایش می‌یابد. در سال ۲۰۲۳، پرتقوی شرکت‌ها پس از ۱۴ درصد در سال ۲۰۲۲ به میزان ۲۰ درصد افزایش یافت. سید وام‌های بدون وثیقه مصرفی پس از سه درصد در سال ۲۰۲۲، تقریباً ۱۶ درصد در سال ۲۰۲۳ رشد کرد.